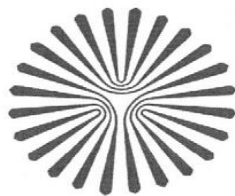

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه پیام نور
دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی
مرکز تهران جنوب

پایان نامه
برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته زبان شناسی همگانی
گروه زبان شناسی و زبان های خارجی

تأثیر دوزبانگی بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان مقطع دوم ابتدائی در
"درس املا"

صفا بهرام

استاد راهنما: دکتر لطیف عطاری

استاد مشاور: دکتر بلقیس روشن

فروردین ۱۳۹۳

تقد کھر به پدرم به استواری
کوه، مادرم به زلالی چشمه،
همسرم به صم کهرکت باران،
دخترم به طراوت شبنم و برادر
و خواهرم به پاس دلگرمی و
تشو

قی.

از استاد ارجمند جناب
آقای دکتر لطیف عطاری
بسیار سپاسگزارم چرا که
بدون راهنمایی ایشان
تامین این پای‌اننامه
بسیار مشکل می‌نمود و از
استاد گرامی ام سرکار
خانم دکتر بلقیس روشن به
دلیل یاری و راهنمایی
هایشان که بسیاری از سختی
ها را برایم آسان نمود.

چکیده:

با نگاهی مختصر به جوامع گوناگون در می‌یابیم که دنیا به‌طور سریع و گسترده‌ای در حال چندزبانه شدن است. امروزه دوزبانگی و حتی چندزبانگی یک پدیده جهانی است و تقریباً به‌ندرت می‌توان کشوری را دید که حداقل بخش کوچکی از مردم آن به دو یا چند زبان تسلط نداشته باشند. در اکثر کشورها علاوه بر زبان مادری ملی زبان رسمی آموزش، زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌های متفاوتی رایج هستند که در فرایند آموزش و یادگیری افراد تاثیر می‌گذارند. دوزبانگی در فرایند یادگیری امر بسیار تاثیر گذاری است. مطالعات صورت گرفته در این زمینه نشان داده است که گاهی اوقات دوزبانگی باعث تسهیل یادگیری و در مواردی باعث افت و کاهش عملکرد دانش‌آموزان و ایجاد مشکلات درسی می‌شود. این تاثیر در دوران اولیه تحصیل بیشتر مورد توجه است چرا که اغلب دانش‌آموزان دوزبانه به دلیل تفاوت زبان دوم با زبان اصلی که بدان تکلم می‌کرده‌اند، دچار دوگانگی زبانی شده و ممکن است مطالب ارائه شده به زبان دوم را درک نکرده و دچار مشکلات تحصیلی شوند. این امر در اکثر مواقع، در درس املائی دانش‌آموزان ابتدایی بیشتر مشهود است. از این رو، در تحقیق حاضر سعی شده است تا تاثیر پدیده دو زبانی در وضعیت درس املا در بین ۶۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر دوزبانه و تک‌زبانه مقطع ابتدایی در دو شهر تبریز و اهر مقایسه و بررسی شود. روش تحقیق، توصیفی، از نوع علی-مقایسه‌ای می‌باشد. لازم به‌ذکر است که در ابتدای تحقیق، برای بررسی دقیق، نیاز به اطمینان از یکسان بودن سطح هوش دانش‌آموزان و همگن سازی آنها می‌باشد، به این منظور، آزمون تست هوش ریون به‌کار گرفته شده و نمرات هوش به‌دست آمده از چهار گروه دختر و پسر تک‌زبانه و دوزبانه با استفاده از روش آماری ANOVA مورد تحلیل قرار گرفته است. سپس نمرات درس املائی گروه‌های تک‌زبانه و دوزبانه دختر و پسر با استفاده از آزمون تی (t-test) مورد مقایسه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج به‌دست آمده نشان داد که رابطه معناداری بین تک‌زبانگی و دوزبانگی و وضعیت درس املا وجود ندارد. هم‌چنین، بین جنسیت و وضعیت درس املا رابطه معناداری برقرار نیست.

کلید واژه: جامعه‌شناسی زبان، دوزبانگی، وضعیت تحصیلی درس املا.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق

- ۱-۱ مقدمه..... ۲
- ۲-۱ بیان مسأله و هدف تحقیق..... ۵
- ۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق..... ۷
- ۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق..... ۷
- ۵-۱ سوالات تحقیق..... ۹
- ۶-۱ فرضیه ها..... ۹
- ۷-۱ تعریف واژگان کلیدی..... ۱۰

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- مقدمه..... ۱۳
- ۱-۲ مبانی نظری..... ۱۳
- ۳-۲ دوزبانگی در ایران..... ۱۳
- ۱-۱-۲-۱-۲ تعریف دو زبانگی..... ۱۵
- ۲-۱-۲-۱-۲ انواع دو زبانگی..... ۱۸
- ۳-۱-۲-۳-۱-۲ دوزبانگی در ایران..... ۱۹
- ۴-۱-۲-۴-۱-۲ دو زبانگی و پیامدهای روان شناختی و آموزشی..... ۲۲
- ۵-۱-۲-۵-۱-۲ پیامد مربوط به سازگاری اجتماعی و عاطفی..... ۲۴
- ۶-۱-۲-۶-۱-۲ اهمیت آموزش به زبان مادری..... ۲۵
- ۷-۱-۲-۷-۱-۲ اهمیت دوره پیش دبستانی..... ۳۰
- ۸-۱-۲-۸-۱-۲ ارزیابی دانش آموزان دوزبانه..... ۳۳
- ۹-۱-۲-۹-۱-۲ روش های دوزبانگی..... ۳۴
- ۱۰-۱-۲-۱۰-۱-۲ تفاوت زبان ترکی و فارسی..... ۳۶
- ۱۱-۱-۲-۱۱-۱-۲ مشکلات درس املاي دانش آموزان دو زبانه..... ۳۸
- ۲-۲-۲-۲-۲ پیشینه تحقیق..... ۴۰
- ۱-۲-۲-۱-۲-۲ مطالعات خارجی..... ۴۰
- ۲-۲-۲-۲-۲ مطالعات داخلی..... ۴۵

فصل سوم: روش تحقیق

مقدمه.....	۶۰
۱-۳- روش تحقیق.....	۶۰
۲-۳- جامعه‌ی آماری و روش نمونه‌گیری.....	۶۱
۳-۳- روش و ابزار گردآوری اطلاعات.....	۶۱
۴-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۶۲
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها	
مقدمه.....	۶۶
۱-۴- آمار توصیفی.....	۶۶
۱-۱-۴- توزیع فراوانی نمرات درس املا‌ی دانش‌آموزان مورد مطالعه.....	۶۶
۲-۱-۴- آزمون اسمیرنوف-کولموگروف جهت تشخیص نرمال بودن توزیع متغیرها.....	۶۷
۲-۴- آزمون فرضیه‌ها.....	۶۸
۱-۲-۴- فرضیه ۱: دوزبانگی در وضعیت تحصیلی درس املا‌ی دانش‌آموزان مورد مطالعه تأثیر دارد.....	۶۸
۲-۲-۴- فرضیه ۲: دوزبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاء دانش‌آموزان پسر تأثیر دارد.....	۶۹
۳-۲-۴- فرضیه ۳: دوزبانگی در وضعیت تحصیلی درس املا‌ی دانش‌آموزان دختر تأثیر دارد.....	۷۱
۴-۲-۴- فرضیه ۴: دوزبانگی در وضعیت تحصیلی درس املا‌ی دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر تأثیر دارد.....	۷۲

فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

مقدمه.....	۷۵
۱-۵- جمع بندی.....	۷۶
۲-۵- بحث.....	۷۶
۳-۵- نتیجه گیری.....	۷۹
۴-۵- پیشنهادات تحقیق.....	۸۱
فهرست جداول	
جدول ۱.۳. میانگین نمرات هوش.....	۶۳
جدول ۲.۳. نتایج آزمون AVOVA.....	۶۳
جدول شماره ۱.۴. توزیع پراکندگی میانگین نمرات درس املا‌ی دانش‌آموزان مورد مطالعه.....	۶۷

جدول شماره ۲.۴ آزمون اسمیرنف کولموگروف برای مشخص کردن طبیعی بودن توزیع مقادیر متغیرها.....	۶۸
جدول شماره ۳.۴ نتایج آزمون تفاوت میانگین برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان در درس املا.....	۶۹
جدول ۴.۴ نتایج آزمون یکنواختی واریانسها برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان در وضعیت درس املا.....	۶۹
جدول شماره ۵.۴ نتایج آزمون تفاوت میانگین برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان پسر در وضعیت درس املا.....	۷۰
جدول ۶.۴ نتایج آزمون یکنواختی واریانسها برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان پسر در وضعیت درس املا.....	۷۰
جدول شماره ۷.۴ نتایج آزمون تفاوت میانگین برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان دختر در وضعیت درس املاي آنان.....	۷۱
جدول ۸.۴ نتایج آزمون یکنواختی واریانسها برای متغیر تأثیر دوزبانگی دانش آموزان دختر در وضعیت درس املاي آنان.....	۷۲
جدول شماره ۹.۴ نتایج آزمون تفاوت میانگین برای متغیر تأثیر دوزبانگی در وضعیت درس املاي دانش آموزان پسر و دختر.....	۷۲
جدول ۱۰.۴ نتایج آزمون یکنواختی واریانسها برای متغیر تأثیر دوزبانگی در وضعیت درس املاي دانش آموزان پسر و دختر.....	۷۳

ضمائم:

جدول توزیع پراگندگی نمرات املا

لیست لغات املا

منابع:

فهرست منابع

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

مفهوم زبان‌شناسی در دنیای امروز محدود به یک زبان خاص و یا جوامع تک‌زبانه نمی‌شود. با نگاهی مختصر به جوامع گوناگون در می‌یابیم که دنیا به طور سریع و گسترده‌ای در حال چندزبانه شدن است. امروزه دوزبانگی و حتی چندزبانگی یک پدیده جهانی است و تقریباً به ندرت می‌توان کشوری را دید که حداقل بخش کوچکی از مردم آن به دو یا چند زبان تسلط نداشته باشند. در اکثر کشورها علاوه بر زبان مادری یا زبان رسمی آموزش، زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌های متفاوتی رایج هستند که در فرایند آموزش و یادگیری افراد تاثیر می‌گذارند. به گفته لوری^۱ (۲۰۱۱) به‌طور مثال در کانادا ۱۱.۹ درصد مردم در خانه به زبانی غیر از انگلیسی یا فرانسه صحبت می‌کنند. در آمریکا ۲۱ درصد کودکان در سن مدرسه (۵-۱۷ ساله)، در خانه به زبانی غیر از انگلیسی تکلم می‌کنند. پیش‌بینی می‌شود که این آمار در سال‌های آتی افزایش نیز بیابد. این آمار نشانه آن است که کودکان بسیاری به‌صورت دوزبانه پرورش می‌یابند. گاهی اوقات دوزبانه بودن ضرورت دارد، چرا که ممکن است یکی از والدین کودک به زبان رسمی کشور مسلط نباشد. به همین دلیل، کودک یک زبان را در خانه و زبان دیگر را در مدرسه یاد می‌گیرد. اما در برخی مواقع، دوزبانگی یک گزینه است؛ به طوری که والدین مایلند فرزندان خود را در معرض زبانی قرار دهند که حتی خود نیز بدان تکلم نمی‌کنند.

از حوزه‌های جالب مطالعه و بررسی پدیده‌ی اجتماعی دوزبانگی، زبان و اجتماع است. دوزبانگی ضرورت مطالعه‌ی زبان در جامعه را آشکارتر می‌نماید. مطالعه‌ی این پدیده، فرصتی ایجاد می‌کند تا

1-Laurie

بررسی‌های زبانی را با حوزه‌های دیگر علوم انسانی همچون جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، مردم‌شناسی و همچنین حوزه‌های دیگر زبان‌شناسی همچون صرف، نحو، کاربردشناسی و رده‌شناسی ارتباط دهیم. دوزبانگی مسئله‌ای پیچیده، نسبی و دارای ابعاد گوناگون است و در جوامع مختلف به گونه‌هایی متفاوت دیده می‌شود. این پدیده ماهیتی میان رشته‌ای دارد و از زبان‌شناسی فراتر می‌رود. روان‌شناسان به بررسی تأثیرات مغزی و سازمان‌بندی ذهن در افراد دو زبانه می‌پردازند. جامعه‌شناسان دوزبانگی را پدیده‌ای اجتماعی برمی‌شمرند که باعث ناهمگنی در جامعه است. برای این پژوهش‌گران، جنبه‌های اجتماعی - زبانی دوزبانگی اهمیت ویژه دارد. متخصصان آموزش، دوزبانگی را در ارتباط با سیاست - های کلی آموزش جامعه بررسی می‌کنند و به تأثیرات دوزبانگی بر هوش توجه دارند.

به گفته نجاریان و مکوندی (۱۳۷۶: ۵۰) دوزبانگی همواره از مسائلی است که بر فرایند آموزش و یادگیری افراد جامعه خود تاثیر دارد و پدیده‌ای است که در سراسر جهان مصداق دارد و افراد دوزبانه می‌توانند بر حسب مورد از آن زبان‌ها در رفع نیازهای ارتباطی خود استفاده کنند. دوزبانگی پدیده‌ای است جهانی که در اکثر کشورهای جهان وجود دارد و عبارت از حالتی است که فرد به زبان دیگری غیر از زبان مادری خود آموزش می‌بیند. زبان مادری اولین زبان آموخته شده توسط فرد است، زبانی که فرد بدان تکلم می‌کند، با آن رشد می‌یابد و عناصر فرهنگی و اجتماعی محیط خود را توسط آن دریافته، لمس کرده و با آن هویت می‌یابد. اما در بسیاری از کشورها و از جمله کشور ما، زمانی که کودک به سنی می‌رسد که باید تحت آموزش رسمی قرار گیرد، با زبانی غیر از زبان مادری خود و با زبانی که در سراسر کشور به عنوان زبان رسمی شناخته شده و از لحاظ نظام آوایی - واژگانی و دستوری متفاوت از زبان مادری اوست، آموزش می‌بیند و از این مرحله است که پدیده دوزبانگی مطرح می‌شود. اگر کودک دو زبان را با هم یاد بگیرد و در هر

دو زبان به موازات هم از مراحل مؤثر در یادگیری زبان بگذرد، متناسب با توانایی ذهنی و آموزش هایی که به او داده می شود، در هر دو زبان به تبحر نسبی دست می یابد. در چنین وضعیتی، هر یک از زبان ها به غنی سازی زبان دیگر کمک می کنند و تبحر به دست آمده در یک زبان به زبان دیگر منتقل می شود. اما گاهی اوقات این پدیده باعث به وجود آمدن مشکلات آموزشی و به دنبال آن افت تحصیلی در بین دانش آموزان می شود. دانش آموزانی که با زبانی غیر از زبان مادری آموزش می بینند، دچار اختلال در درک مفاهیم درسی می شوند. به گفته فهم فام (۱۳۸۸)، تحقیقات نشان داده است علت اصلی افت تحصیلی در درس «املا» به ویژه در مناطق دو زبانه فارسی صحبت نکردن دانش آموزان و معلمان در کلاس درس می باشد. پس ما باید برای جبران افت تحصیلی، دانش آموزان خود را با فارسی صحبت کردن، فکر کردن، خواندن و نوشتن آماده کنیم.

در کشور ما به دلیل گستردگی قومی پدیده دوزبانگی کمی متفاوت تر است. کودکان قبل از سن مدرسه زبان منطقه خاص خود مانند ترکی، کردی، لری، گیلکی و غیره را می آموزند و بدان صحبت می کنند اما به هنگام ورود به دبستان با زبان رسمی کشور روبرو می شوند که با زبان مادری شان تفاوت دارد. منظور از دوزبانگی در این تحقیق نیز این مورد می باشد. کودکانی که قبل از مدرسه به زبان ترکی تکلم می کردند ولی به هنگام آغاز تحصیل با زبان فارسی آشنا می شوند. این امر گاهی اوقات باعث ایجاد مشکلاتی در دانش آموزان می شود، چه از لحاظ روحی و چه از لحاظ درسی. به گفته بیالیستوک^۱ (۲۰۱۱) این احتمال که دوزبانگی زود هنگام بر زبان و رشد کودکان تاثیر می گذارد، تا مدت ها ذهن والدین و مربیان را به خود مشغول کرده بود. در نیمه اول قرن بیستم،

1- Bialystok

دیدگاه رایج این بود که دوزبانگی و فراگیری زبان دوم در اوایل زندگی سبب تداخل آن با توانایی کودکان در رشد عملکردهای طبیعی و موفقیت آنها در محیط های آموزشی می شود.

با این وجود گاهی این اتفاق نیز روی می دهد که دو زبانگی باعث پیشرفت تحصیلی و بهبود عملکرد دانش آموزان می شود. مطالعات بسیاری در سراسر جهان با هدف بررسی تاثیر مثبت و یا منفی دوزبانگی در وضعیت تحصیلی دانش آموزان و امور آموزشی انجام گرفته، اما هیچ کدام به نتیجه ثابتی در مورد تاثیر دو زبانگی دست نیافته اند. تحقیق حاضر با هدف بررسی تاثیر دو زبانگی بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدائی و با تمرکز بر وضعیت دانش آموزان در درس املا انجام شده است تا از این طریق تاثیر مثبت و یا منفی دو زبانگی را در بهبود عملکرد دانش آموزان در درس املا روشن شود. از آنجا که دوزبانگی بیشتر در بین دانش آموزان ابتدائی تاثیر گذار است، لذا تحقیق حاضر این دسته از دانش آموزان را مورد مطالعه قرار داده است.

۱-۲ - بیان مسئله

آموزش و پرورش فرایندی ارتباطی است. پایه های هر ارتباط را زبان تشکیل می دهد. زبان تنها وسیله مؤثر در فرایند آموزش و پرورش است. بدون زبان، ارتباطی میان افراد جامعه بر قرار نمی شود و بدون ارتباط، آموزش و پرورش صورت نمی گیرد و بدون آموزش و پرورش انتقال میراث فرهنگی و تمدن بشری به نسل های بعدی امکان پذیر نیست. حیدری و رضائی (۱۳۸۷)، به نقل از خدیوی، کلانتری و ربوی، (۱۳۸۸) بر این باورند که زبان، دستگاهی از نشانه ها یا رمزها است و ابزاری برای ارتباط آدمیان با یکدیگر و نیز شناخت خود و جهان به شمار می آید. همه وجوه زندگی انسانی با زبان در آمیخته است. بیشتر رفتارها و ارتباطات اجتماعی نیز به یاری ابزار زبان صورت می

پذیرد. بیان اندیشه‌ها، ابراز احساسات و عواطف درونی، تعلیم و تربیت و شناخت علمی نیز به مدد زبان ممکن می‌شود. جامعه شناسی زبان نشان داده است که تنوع گونه‌های مختلف زبانی در یک جامعه، عوامل درونی و بیرونی بسیار دارد. در این بین وجود پدیده دوزبانگی در جوامع مختلف می‌تواند سبب ایجاد فواید و یا مشکلاتی در امر آموزش شود.

دوزبانگی اصطلاحی است که برای صحبت کردن به دو و یا بیشتر از دوزبان به کار می‌رود. معمولاً زبان مادری یا زبان اول گویشوران یکی از دو زبان آنهاست و سبب می‌شود به آنها دوزبانه اطلاق شود. باید به یاد داشته باشیم که دوزبانه بودن به معنای تسلط کامل در هر دو زبان نمی‌باشد و به بیانی دیگر با کمتر دوزبانه‌ای رو به رو می‌شویم که به هر دو زبان به یک اندازه مسلط باشد اسکوتن^۱ (۲۰۰۶: ۲).

دوزبانه‌ها درصد بالایی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. این گویشوران در بیشتر کشورها از جمله ایران با مشکلات زبانی متعددی مواجه‌اند. این امر به‌ویژه در بکارگیری نقش ارتباطی زبان مشهود است؛ به پیلن دیگر دانش‌آموزان دوزبانه در تعاملات زبانی خود با اطرافیان احساس ضعف می‌کنند.

طبق نظر الیاسی و کریمی پور (۱۳۹۲) یکی از علل اصلی عدم تسلط کافی بر زبان فارسی در دوزبانه‌ها را می‌توان به نظام آموزشی رایج نسبت داد. لازم به ذکر است که در نظام آموزشی کشور ما به طور کامل زبان‌آموزان دوزبانه ناچار به استفاده از برنامه‌هایی هستند که اساساً برای آموزش دانش-آموزان یک زبانه تدوین شده است. به عبارتی دیگر، استفاده از این روش نه تنها پیشرفت چشمگیری را در زبان فارسی برای آنها به همراه ندارد، بلکه می‌تواند به تضعیف زبان مادری آنان نیز منجر شود.

1- Scotton

۱-۳- هدف تحقیق

اکثر تحقیقات انجام گرفته در پی بررسی تاثیر و یا ارتباط دوزبانگی با وضعیت تحصیلی و یا علل پیشرفت یا افت تحصیلی دانش آموزان می باشد و عمدتاً وضعیت کلی و یا مجموع نمرات دانش آموزان در دروس مختلف را در نظر داشته است، در حالیکه تحقیق حاضر سعی دارد تا به طور خاص درس املاي دانش آموزان مقطع ابتدائي را بررسی نماید، چراکه امکان ایجاد مشکل برای دانش آموزان در این درس به دلیل شباهت و یا تفاوت کلمات و آواها و عدم توانائی و مهارت مناسب دانش آموزان بیشتر است.

به طور کلی، هدف از تحقیق فعلی تعیین تاثیر دوزبانگی در بهبود و کیفیت وضعیت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدائي است و همانگونه که اشاره شد درس املا موضوع خاص تحقیق می باشد. به عبارتی، هدف اختصاصی از انجام این تحقیق مقایسه نمره درس املا در بین دانش آموزان مقطع ابتدائي تک زبانه و دو زبانه در شهر تبریز و ابهر می باشد تا از این طریق به تاثیر دو زبانی در افت یا پیشرفت نمرات درس املاي دانش آموزان پی ببریم.

۱-۴- اهمیت و ضرورت تحقیق

ایران کشوری چند زبانه است. به این معنی که در درون مرزهای سیاسی آن، چندین گروه قومی-زبانی زندگی می کنند. از میان همه زبان ها و لهجه های ناحیه های گوناگون، لهجه رسمی فارسی در آموزش و پرورش، رسانه های همگانی و ارتباطات اداری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز به عنوان زبان و لهجه میانجی همگانی به کار می رود. هم چنین، با توجه به اصل پانزدهم قانون اساسی ایران، در همه امور از جمله در زمینه تدوین کتب درسی، زبان و خط رسمی و

مشترک ایران، زبان و خط فارسی تعیین شده است. هم‌ه دانش‌آموزان در دوره‌های تحصیلی رسمی، باید متون درسی را به زبان فارسی مطالعه کنند (زندى، ۱۳۸۳: ۱۱۰).

از همین رو، سیاست نظام آموزشی در ایران، بر پای زبان فارسی به عنوان زبان رسمی آموزش استوار است. این در حالی است که کودکان دو زبانه در کشور ما که درصد قابل توجهی از کل دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهند، به محض ورود به مدرسه، خود را با زبان فارسی که زبان رسمی آموزش و پرورش است مواجه می‌بینند. در مدرسه، آنها بدون توجه به این که تا چه حد با زبان فارسی آشنایی دارند، مجبور می‌شوند به زبان فارسی بخوانند، بنویسند و صحبت و یا حتی فکر کنند. در این میان، کودکان دبستانی به‌ویژه کودکان مقطع ابتدایی، به لحاظ آموزشی آسیب‌پذیرترین قشرهای دوزبانه هستند. وجود چنین شرایطی لزوم انجام بررسی‌های دقیق و علمی و توجه به امر آموزش به افراد دوزبانه را بیش از پیش روشنتر می‌سازد. انجام مطالعات در این زمینه تاثیر مثبت و یا منفی پدیده دوزبانی در وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان را معلوم خواهد ساخت.

مو و زی^۱ (۲۰۰۴) بیان می‌دارند که بررسی تاثیر مرفی و یا بی اثری دوزبانی در هوش و پیشرفت تحصیلی در اوایل دهه ۶۰ میلادی مورد توجه قرار گرفت. در این دوره مطالعات روی طبقات اجتماعی کنترل شده و بر اساس تعریف محدودی از دوزبانی صورت می‌گرفت.

مطالعات انجام گرفته در زمینه دوزبانی و تاثیرات آن همگی حاکی از اهمیت توجه و بررسی آن در امور و مسائل آموزشی می‌باشد. به همین منظور تحقیق حاضر سعی در بررسی تاثیر این امر در وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان به ویژه در درس املا دارد تا از این طریق بتواند برخی از ابعاد این مسئله را روشن سازد.

1 -Mouw & Xie

۱-۵- سوالات تحقیق

این تحقیق در صدد پاسخگویی به سوالات زیر می باشد:

۱. تاثیر دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان مقطع دوم ابتدائي شهر تبريز و ابهر چيست؟
۲. تاثیر دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان پسر چگونه است؟
۳. تاثیر دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان دختر چگونه است؟
۴. تاثیر دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان دختر مقطع دوم ابتدائي شهر تبريز و ابهر در مقایسه با پسران چگونه است؟

۱-۶- فرضیه ها

۱. دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان مقطع دوم ابتدائي شهر تبريز و ابهر تاثیر دارد.
 ۲. دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان پسر تاثیر دارد.
 ۳. دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان دختر تاثیر دارد.
 ۴. دو زبانگی در وضعیت تحصیلی درس املاي دانش آموزان دختر بیشتر از پسران تاثیر دارد.
- با توجه به اینکه جهت سنجش تاثیر دوزبانگی در وضعیت درس املاي دانش آموزان به مقایسه نمرات املاي دو گروه (تک زبانه و دوزبانه) می پردازیم و جنسیت دانش آموزان نیز مد

نظر می باشد، از این رو، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های بده‌ست آمده از آزمون تی مستقل استفاده شده است. روش تحقیق توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای می باشد.

۱-۷- تعریف واژگان کلیدی

دو زبانگی: با توجه به نظرات جهانشاهی (۱۳۹۰)، تعریف دو زبانگی چندان ساده نیست و با

آن که در این زمینه تعریف‌های گوناگون توسط زیانشناسان ارائه شده است، به سهولت نمی توان یکی از آنها را بعنوان تعریفی جامع و کامل انتخاب کرد. دو زبانگی پدیده‌ای است جهانی که در اکثر کشورهای جهان وجود دارد و عبارت از حالتی است که فرد به زبان دیگری غیر از زبان مادری خود آموزش می بیند.

واینریش^۱ (۱۹۵۳، به نقل از نجاریان و مکوندی، ۱۳۷۶: ۴۸) بیان می دارد که عمل کاربرد دو

زبان به وسیله یک فرد "دوزبانگی" و فردی که دارای این خصوصیت است "دوزبانه" نامیده می شود. نیلی پور (۱۳۷۱، به نقل از نجاریان و مکوندی، ۱۳۷۶) بر این باور است که "دوزبانگی" یا "چند زبانگی" به معنی دانستن و به کارگیری دو یا چند زبان متفاوت است، به طوری که فرد بتواند از هر زبان بر حسب مورد برای نیازه‌ای ارتباطی خود استفاده کند.

وضعیت تحصیلی درس املا: املا واژه‌ای است عربی و معنای آن نوشتن مطلبی است که

دیگری بگوید یا بخواند. به گفته ترکمندی (۱۳۹۲) درس املا در برنامه آموزشی دوره ابتدایی اهداف زیر را در بر می گیرد:

۱- آموزش صورت صحیح نوشتاری کلمه‌ها و جمله‌های زبان فارسی

1- Weinreich

۲- تشخیص اشکالات املائی دانش آموزان و رفع آنها

۲- تمرین آموخته های نوشتاری دانش آموزان در رونویسی.

بدیهی است با نوشتاری که با غلط های املائی همراه باشد، ارتباط زبانی بین افراد جامعه به

خوبی برقرار نمی شود. بنابراین، لزوم توجه به این درس کاملاً روشن است. علاوه بر اهداف

فوق، املا نویسی، دانش آموزان را یاری می کند تا مهارت های خود را در زمینه های زیر

تقویت نمایند:

۱- گوش دادن با دقت

۲- تمرکز و توجه داشتن به گفتار گوینده (معلم)

۳- آمادگی لازم برای گذر از رونویسی (نوشتن غیرفعال) به جمله نویسی و انشا (نوشتن

فعال).

جامعه شناسی زبان: جامعه زبانی بسیار پیچیده و ساختمند است و واقعیت زبان در بافت های

اجتماعی به معنای تقابل میان گفتار صحیح و گفتارهای دیگر نیست بلکه به معنای مجموعه ای از

گونه های زبانی مکمل یکدیگر است که جامعه زبانی ساختمند را به وجود می آورد. آن شاخه فرعی

زبان شناسی که به جنبه های اجتماعی زبان می پردازد جامعه شناسی زبان نام دارد. پژوهش های

زیادی در باب زبان در بافت های اجتماعی انجام گرفته است (بنادکی، ۱۳۸۸: ۱).

فصل دوم:

مبانی نظری و پیشینه تحقیق